

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)

den 2 september 2021 *

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Oskäligen villkor –
Direktiv 93/13/EEG – Artikel 1.2 – Artikel 6.1 – Lån uttryckt i utländsk valuta –
Skillnad mellan den växelkurs som var tillämplig vid utbetalningen av de medel som beviljats för
lånet och den växelkurs som var tillämplig vid återbetalningen av medlen – En medlemsstats
lagstiftning enligt vilken ett oskäligt villkor ersätts av en bestämmelse i nationell rätt –
Den nationella domstolens möjlighet att ogiltigförklara det avtal i vilket det oskäliga villkoret ingår
i dess helhet – Det eventuella beaktandet av det skydd som nämnda lagstiftning erbjuder och
konsumentens vilja med avseende på tillämpningen av densamma”

I mål C-932/19,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Győri
Ítéletábla (Regionala appellationsdomstolen i Győr, Ungern) genom beslut av den
10 december 2019, som inkom till domstolen den 20 december 2019, i målet

JZ

mot

OTP Jelzálogbank Zrt.,

OTP Bank Nyrt.,

OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.,

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen samt domarna C. Toader och N. Jääskinen
(referent),

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

* Rättegångsspråk: ungerska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- JZ, genom L. Marcingós, ügyvéd,
- OTP Jelzálogbank Zrt., OTP Bank Nyrt. och OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt., genom A. Lendvai, ügyvéd,
- Ungerns regering, genom M.Z. Fehér och K. Szíjjártó, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom L. Havas och N. Ruiz García, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 6.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan JZ, å ena sidan, och OTP Jelzálogbank Zrt., OTP Bank Nyrt. och OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt., å andra sidan (nedan tillsammans kallade OTP Jelzálogbank m.fl.), angående en talan om ogiltigförklaring av låneavtal som grundas på att vissa av villkoren i nämnda avtal är oskäligen.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I trettonde skälet i direktiv 93/13 anges följande:

”Sådana författningsföreskrifter hos medlemsstaterna som direkt eller indirekt reglerar villkoren för konsumentavtal antas inte innehålla oskäligen villkor. Därför förefaller det inte nödvändigt att villkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter och principer eller bestämmelser i internationella konventioner som medlemsstaterna eller gemenskapen har tillträtt underkastas bestämmelserna i detta direktiv. I det avseendet omfattar uttrycket ’bindande författningsföreskrifter’ i artikel 1.2 även regler som enligt lagstiftningen gäller mellan de avtalsslutande parterna om inget annat har avtalats.”
- 4 I artikel 1.2 i direktivet föreskrivs följande:

”Avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter samt bestämmelser eller principer i internationella konventioner som medlemsstaterna eller gemenskapen har tillträtt, särskilt inom transportområdet, är inte underkastade bestämmelserna i detta direktiv.”

5 Artikel 3 i direktivet har följande lydelse:

”1. Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

2. Det skall alltid anses att ett avtalsvillkor inte har varit föremål för individuell förhandling om det har utarbetats i förväg och konsumenten därför inte har haft möjlighet att påverka villkorets innehåll; detta gäller särskilt i samband med i förväg formulerade standardavtal.

...”

6 I artikel 4.2 i samma direktiv föreskrivs följande:

”Bedömningen av avtalsvilkors oskälighet skall inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.”

7 I artikel 6.1 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.”

Ungersk rätt

8 I 1 § punkt 1 Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (2014 års lag nr XXXVIII om reglering av vissa frågor avseende Kúrias (Högsta domstolen, Ungern) beslut om enhetlig tolkning av nationell rätt gällande låneavtal som ingåtts mellan kreditinstitut och konsumenter) (nedan kallad DH 1-lagen) föreskrivs följande:

”Denna lag är tillämplig på låneavtal som ingåtts med konsumenter mellan den 1 maj 2004 och den dag då denna lag träder i kraft. Vid tillämpning av denna lag omfattar låneavtal som ingåtts med konsumenter samtliga låneavtal eller avtal om finansiell leasing i utländsk valuta (som är knutna till eller uttryckta i utländsk valuta och ska återbetalas i ungerska forint) eller i ungerska forint, vilka har ingåtts mellan ett kreditinstitut och en konsument, om de innefattar standardvillkor eller andra villkor som inte har varit föremål för individuell förhandling mellan parterna, i den mening som avses i 3 § punkt 1 eller 4 § punkt 1.”

9 I 3 § punkterna 1 och 2 i denna lag föreskrivs följande:

”1. Med undantag för avtalsvillkor som varit föremål för individuell förhandling, är ett avtalsvillkor i låneavtal med konsumenter ogiltigt, enligt vilket kreditinstitutet anger att köpkursen ska tillämpas vid utbetalningen av de medel som beviljats för förvärvet av den egendom som lånet eller den finansiella leasingen avser, medan säljkursen, eller en annan växelkurs än den som fastställdes vid utbetalningen av medlen, ska tillämpas vid återbetalningen av medlen.

2. I stället för det villkor som är ogiltigt enligt punkt 1 – och utan att det påverkar tillämpningen av punkt 3 – ska den officiella växelkurs som Ungerns centralbank fastställt för den aktuella utländska valutan tillämpas i förhållande till utbetalningen och återbetalningen av lånet (inbegripet belopp som erläggs i månadsavbetalning och samtliga kostnader, avgifter och provisioner som har uttryckts i utländsk valuta).”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 10 Klaganden i det nationella målet är en konsument med hemvist i Ungern. Motparterna i det nationella målet är tre finansinstitut med säte i Ungern.
- 11 Den 16 maj 2007 ingick klaganden i det nationella målet ett låneavtal med OTP Bank. Den 4 juni 2007 ingick han ett avtal om hypotekslån för köp av bostad med OTP Jelzálogbank och OTP Bank. Den 4 september 2008 ingick han ett avtal om lån för refinansiering av skulden med OTP Bank. Samtliga lån som beviljats enligt dessa tre avtal uttrycktes i utländsk valuta.
- 12 Därefter sades de två första avtalen upp av OTP Bank och OTP Jelzálogbank, vilka överlät sina fordringar till OTP Faktoring Követeléskezelő. Det tredje avtalet upphörde däremot när klaganden i det nationella målet hade fullgjort sina skyldigheter.
- 13 Klaganden i det nationella målet väckte talan vid Veszprémi Törvényszék (Förstainstansdomstolen i Veszprém, Ungern) och gjorde gällande att de tre ovannämnda låneavtalen var ogiltiga. Nämnda klagande anförde närmare bestämt att de avtalsvillkor var oskäligen i vilka det angavs att den växelkurs som var tillämplig vid utbetalningen av lånebeloppen skilde sig från den som var tillämplig vid återbetalningen av dessa. Genom dom av den 3 juli 2019 ogillade förstainstansdomstolen talan.
- 14 Klaganden i det nationella målet överklagade denna dom till den hänskjutande domstolen, Győri Ítéltábla (Regionala appellationsdomstolen i Győr, Ungern) och gjorde bland annat gällande dels att följderna av att sådana villkor om växelkursskillnad är oskäligen ska fastställas i enlighet med domen av den 3 oktober 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819), dels att de uppgifter som långivarna lämnat om valutarisken var otillräckliga.
- 15 Det framgår av beslutet om hänskjutande att den ungerska lagstiftaren år 2014 antog olika bestämmelser som syftade till att åtgärder skulle vidtas med avseende på avtalsvillkor i vilka växelkursen på ett oskäligt sätt fastställts i låneavtal uttryckta i utländsk valuta som ingåtts med konsumenter. Enligt 3 § punkt 1 i DH 1-lagen är således ett villkor i ett sådant avtal ogiltigt, såvida det inte har varit föremål för individuell förhandling, i vilket det föreskrivs att köpkursen för den berörda valutan ska tillämpas vid utbetalningen av medlen samtidigt som det, när det gäller återbetalningen, däremot är säljkursen för denna valuta som ska tillämpas, eller varje annan växelkurs av ett annat slag än den som tillämpades vid utbetalningen. I 3 § punkt 2 i samma lag anges dessutom att det villkor som avser den växelkursskillnad som således är ogiltigt, enligt denna lag ska ersättas av en bestämmelse om tillämpning av en enda växelkurs som fastställs av Ungerns centralbank för den berörda valutan.
- 16 I beslutet om hänskjutande anges även att till följd av dom av den 14 mars 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207), och dom av den 3 oktober 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819), har konsumenter i allt större utsträckning yrkat att ungerska domstolar ska ogiltigförklara deras låneavtal i dess helhet, i stället för att ersätta det oskäligen villkoret och i övrigt låta avtalet bestå,

eftersom de anser att tillämpningen av de relevanta bestämmelserna i nationell rätt inte ger dem tillräckligt skydd. En övervägande del av de nationella domstolar som har haft att ta ställning till frågan har emellertid angett att i den mån det inte går att slå fast att villkor om växelkursrisk är oskäligen, kan de inte helt ogiltigförklara ett låneavtal enbart på grundval av att de villkor däri som avser växelkursskillnaden är ogiltiga samt tillämpa de rättsliga konsekvenserna av ogiltigheten på hela avtalet och underlåta att tillämpa bestämmelserna i 3 § punkterna 1 och 2 i DH 1-lagen.

- 17 I ett pressmeddelande av den 11 oktober 2019 angav Kúria (Högsta domstolen) dessutom att domen av den 3 oktober 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819) inte gav upphov till någon ny möjlighet för ungerska konsumenter att överklaga, eftersom de överväganden som gjordes i den domen i fråga om vilka åtgärder som skulle vidtas med anledning av de oskäligen villkor som avsåg växelkursskillnaden och valutarisken, hörde samman med den omständigheten att de polska bestämmelser som var i fråga i det mål som gav upphov till den domen, inte innehöll några sådana utfyllnadsregler som dem som den ungerska lagstiftaren har infört och som beaktades i domen av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282).
- 18 Den hänskjutande domstolen har därför sökt klarhet i huruvida bestämmelserna i 3 § punkterna 1 och 2 i DH 1-lagen är oförenliga med artikel 6.1 i direktiv 93/13, i den mån dessa nationella bestämmelser är tillämpliga även om den skadelidande konsumenten har uttryckt en motsatt önskan, och om så är fallet, om den domstol som har att avgöra frågan ska underlåta att tillämpa dessa bestämmelser.
- 19 Mot denna bakgrund beslutade Györi Ítéltábla (Regionala appellationsdomstolen i Győr) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Utgör artikel 6.1 i [direktiv 93/13] hinder mot en nationell bestämmelse som, i låneavtal som ingåtts med konsumenter, ogiltigförklarar de villkor som, med undantag för avtalsvillkor som har varit föremål för individuell förhandling, innebär att kreditinstitutet föreskriver att det är köpkursen som ska tillämpas vid utbetalningen av de medel som beviljats för förvärvet av den egendom som lånet eller leasingen avser, och att säljkursen, eller en annan växelkurs av ett annat slag än den som fastställdes vid utbetalningen av medlen, ska tillämpas vid återbetalningen av medlen, och ersätter de ogiltigförklarade villkoren med en bestämmelse som innebär att den officiella växelkurs som fastställs av Ungerns centralbank för den berörda utländska valutan tillämpas i förhållande till utbetalningen och återbetalningen av lånet, utan att beakta om denna bestämmelse – mot bakgrund av samtliga villkor i avtalet – verkligen skyddar konsumenten mot mycket negativa konsekvenser och utan att konsumenten ges möjlighet att ange om han eller hon vill använda sig av det skydd som denna lagbestämmelse ger?”

Förfarandet vid domstolen

- 20 Den hänskjutande domstolen har ansökt om att EU-domstolen ska handlägga målet skyndsamt i enlighet med artikel 105.1 i domstolens rättegångsregler. Till stöd för sin begäran har den hänskjutande domstolen gjort gällande att tusentals liknande tvister för närvarande pågår i Ungern och att ett snabbt svar på den fråga som ställts till EU-domstolen på ett betydande sätt skulle bidra till rättssäkerheten och en effektiv rättstillämpning.

- 21 Av artikel 105.1 i domstolens rättegångsregler följer att domstolens ordförande, på ansökan av den hänskjutande domstolen eller i undantagsfall på eget initiativ, får, efter att ha hört referenten och generaladvokaten, besluta att ett mål om förhandsavgörande ska handläggas skyndsamt med avvikelse från vad som gäller enligt dessa rättegångsregler, när målet är av sådan beskaffenhet att det måste avgöras utan dröjsmål.
- 22 Domstolens ordförande beslutade den 6 februari 2020, efter att ha hört referenten och generaladvokaten, att avslå ansökan om skyndsamt handläggning.
- 23 Det framgår nämligen av domstolens fasta praxis att det förhållandet att ett stort antal personer eller rättsliga situationer kan komma att påverkas av det avgörande som den hänskjutande domstolen ska meddela efter att ha begärt förhandsavgörande av EU-domstolen inte i sig är ägnat att utgöra en sådan särskild omständighet som kan motivera att målet ska handläggas skyndsamt. Detsamma gäller det förhållandet att ett stort antal mål skulle kunna vilandeförklaras i avvaktan på domstolens avgörande med avseende på begäran om förhandsavgörande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 8 december 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Förfalskade banköverföringar), C-584/19, EU:C:2020:1002, punkt 36, och dom av den 25 februari 2021, Gmina Wrocław (Omvandling av nyttjanderätt), C-604/19, EU:C:2021:132, punkt 47).
- 24 Det ska med beaktande av de uppgifter som den hänskjutande domstolen har lämnat i detta avseende dessutom preciseras att den omständigheten att de nationella domstolarna gör olika tolkningar av en unionsbestämmelse inte i sig är tillräcklig för att motivera att en begäran om förhandsavgörande ska handläggas skyndsamt. Vikten av att säkerställa en enhetlig tillämpning inom Europeiska unionen av alla bestämmelser som ingår i dess rättsordning är nämligen inneboende i varje begäran som inges med stöd av artikel 267 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 januari 2021, The International Protection Appeals Tribunal m.fl., C-322/19 och C-385/19, EU:C:2021:11, punkt 49 samt där angiven rättspraxis).

Prövning av tolkningsfrågan

Huruvida tolkningsfrågan kan tas upp till prövning

- 25 OTP Jelzálogbank m.fl. har i sitt skriftliga yttrande i huvudsak gjort gällande att tolkningsfrågan inte kan tas upp till sakprövning, eftersom den saknar samband med det nationella målet och är hypotetisk, dels eftersom de villkor om växelkursskillnad som är aktuella i det nationella målet inte omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 93/13 enligt artikel 1.2 i direktivet, dels på grund av att dessa villkor inte existerar då de med retroaktiv verkan har upphävts med stöd av 3 § punkt 1 i DH 1-lagen, utan att den berörda konsumentens vilja kan ha någon inverkan i detta avseende.
- 26 Det ska härvidlag erinras om att enligt EU-domstolens fasta praxis ankommer det utslutande på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. De frågor som ställs av nationella domstolar presumeras vara relevanta. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen eller giltigheten av en unionsrättslig regel, såvida det inte är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller

EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 juni 2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, punkterna 21 och 22, och dom av den 22 april 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 38).

- 27 Vad gäller det nationella målet framgår det av handlingarna i målet att vart och ett av de låneavtal som är aktuella i det nationella målet har uttryckts i utländsk valuta och innehåller bland annat ett villkor enligt vilket de medel som betalas ut till den berörda konsumenten skulle omvandlas till ungerska forint på grundval av köpkursen för denna valuta som långivaren tillämpar, medan beräkningen av månadsavbetalningarna av lånet ska göras på grundval av den säljkurs för nämnda valuta som kreditinstitutet tillämpar. Det framgår dessutom av beslutet om hänskjutande att det i 3 § i DH 1-lagen föreskrivs att sådana villkor om växelkursskillnad ska förklaras ogiltiga, utom när de har varit föremål för individuell förhandling, och ersätts av en bestämmelse om tillämpning av en enhetlig officiell växelkurs som fastställs av Ungerns centralbank.
- 28 I artikel 1.2 i direktiv 93/13 föreskrivs visserligen att avtalsvillkor som avspeglar ”bindande författningsföreskrifter” inte omfattas av direktivets tillämpningsområde. Mot bakgrund av trettonde skälet i detta direktiv innefattar detta uttryck både sådana bestämmelser i den nationella lagstiftningen som gäller mellan de avtalsslutande parterna oberoende av deras val och dispositiva bestämmelser, det vill säga sådana bestämmelser som gäller mellan de avtalsslutande parterna om inget annat har avtalats (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 mars 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkterna 29–32, och beslut av den 14 april 2021, Credit Europe Ipotecar IFN och Credit Europe Bank, C-364/19, EU:C:2021:306, punkt 27 och där angiven rättspraxis).
- 29 Dessutom har domstolen redan slagit fast att nämnda artikel 1.2 ska tolkas så, att direktiv 93/13 inte omfattar avtalsvillkor som avspeglar bindande nationella författningsföreskrifter och som intagits efter ett konsumentkreditavtals ingående för att ersätta ett ogiltigt avtalsvillkor, genom att föreskriva att det är den av centralbanken i den berörda medlemsstaten fastställda växelkursen som ska användas, såsom föreskrivs i den ungerska lagstiftningen och närmare bestämt i bestämmelserna i 3 § punkterna 1 och 2 i DH 1-lagen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 september 2018, OTP Bank och OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, punkterna 62–64 och 70, och dom av den 14 mars 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 37).
- 30 Såsom följer av beslutet om hänskjutande avser tolkningsfrågan emellertid inte de avtalsvillkor i sig som i efterhand införts i låneavtalen med stöd av den relevanta ungerska lagstiftningen, utan den verkan som denna lagstiftning får för de skyddsgarantier som följer av artikel 6.1 i direktiv 93/13 i förhållande till det villkor om växelkursskillnad som ursprungligen fanns i de aktuella låneavtalen. I ett liknande faktiskt och rättsligt sammanhang gjorde domstolen, i det mål som avgjordes genom domen av den 14 mars 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207), en tolkning av nämnda artikel. Det framgår således inte att saken i det nationella målet faller utanför tillämpningsområdet för detta direktiv, såsom det avgränsas i artikel 1.2 i detsamma.
- 31 Den fråga som ställts syftar närmare bestämt till att få klarhet i huruvida den ungerska rättspraxis som nämns i punkt 16 ovan – enligt vilken avtalsförhållandet i dess helhet inte kan avslutas enbart av det skälet att villkoren om växelkursskillnad är ogiltiga – är förenlig med det konsumentskydd

som inrättats genom direktiv 93/13, i den mån som sådana villkor ersätts av en lagbestämmelse på ett objektivt och automatiskt sätt, utan att ge de nationella domstolarna möjlighet att beakta samtliga omständigheter i det enskilda fallet och i synnerhet konsumentens motsatta vilja.

- 32 Eftersom ett svar på denna fråga är användbart för den hänskjutande domstolen för att den ska kunna avgöra det mål som är anhängigt vid den, kan begäran om förhandsavgörande tas upp till prövning.

Prövning i sak

- 33 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning som, med avseende på låneavtal som ingåtts med en konsument, innebär att ett villkor om växelkursskillnad som anses oskäligt är ogiltigt och den behöriga nationella domstolen är skyldig att ersätta detta villkor med en nationell bestämmelse som föreskriver att en officiell växelkurs ska användas, utan att det föreskrivs någon möjlighet för den nationella domstolen att bifalla konsumentens yrkande om ogiltigförklaring av nämnda avtal i dess helhet, även för det fall nämnda nationella domstol skulle finna att det strider mot konsumentens intressen att avtalet består, bland annat med hänsyn till den valutarisk som konsumenten fortsätter att vara utsatt för enligt ett annat villkor i samma avtal.
- 34 Vad beträffar det sammanhang som frågan ingår i, följer det av handlingarna i målet som domstolen förfogar över och av domstolens domar som avser ungersk lagstiftning på området (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 december 2015, Banif Plus Bank, C-312/14, EU:C:2015:794, punkterna 43 och 44, och dom av den 20 september 2018, OTP Bank och OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, punkterna 26 och 27) att Kúria (Högsta domstolen) i kölvattnet av domen av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), meddelade sitt avgörande nr 2/2014 PJE (*Magyar Közlöny* 2014/91, s. 10975), vilket meddelades i syfte att främja en enhetlig tolkning av civilrättsliga bestämmelser och avsåg låneavtal som ingåtts mellan näringsidkare och konsumenter. Enligt detta avgörande ska villkor om växelkursskillnad i låneavtal som är uttryckta i utländsk valuta – i den del som dessa medför en skillnad mellan köpkursen för den utländska valutan, vilken tillämpades i samband med utbetalningen av lånet, och säljkursen för den utländska valutan, vilken tillämpades vid beräkning av de månatliga avbetalningarna – anses vara oskäliga, bland annat eftersom banken erhåller en ersättning som motsvarar skillnaden mellan dessa växelkurser från konsumenten, utan att banken tillhandahåller konsumenten någon tjänst som motprestation. Vad däremot gäller villkor om valutarisken, som innebär att risken för en ökning av värdet på den valutan endast belastar konsumenten i utbyte mot en räntesats som är förmånligare än den som erbjuds för ett lån uttryckt i nationell valuta, anges det i avgörandet att det inte kan prövas om dessa villkor är oskäliga, eftersom de i princip avser avtalets huvudföremål, i den mening som avses i den nationella lagstiftning som är avsedd att genomföra artikel 4.2 i direktiv 93/13.
- 35 Det är i detta sammanhang som DH 1-lagen antogs (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 mars 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 36), vars verkningar klaganden i det nationella målet har ifrågasatt. Klaganden i det nationella målet har närmare bestämt begärt att den hänskjutande domstolen i förevarande fall ska underlåta att tillämpa 3 § punkterna 1 och 2 i denna lag, eftersom han anser att det är mer förmånligt för honom att vart och ett av de avtal som är i fråga i det nationella målet inte bara ändras utan i sin helhet ogiltigförklaras på grund av att det i vart och ett av avtalen finns ett villkor om växelkursskillnad som förklarats vara oskäligt och ogiltigt.

- 36 Den hänskjutande domstolen är osäker på huruvida detta yrkande kan bifallas med hänsyn till den rättspraxis som dominerar i Ungern, enligt vilken DH 1-lagen ska tillämpas strikt, varvid villkor om växelkursskillnad som enligt 3 § punkt 1 i denna lag är ogiltiga med retroaktiv verkan ersätts av en bestämmelse i nationell rätt, nämligen bestämmelsen i 3 § punkt 2 i nämnda lag, enligt vilken den officiella växelkurs som fastställts av Ungerns centralbank ska användas, utan att avtalet i dess helhet ogiltigförklaras.
- 37 Den hänskjutande domstolen har för det första sökt klarhet i huruvida artikel 6.1 i direktiv 93/13 utgör hinder för en bestämmelse i nationell rätt som, såsom bestämmelsen i 3 § i DH 1-lagen, hindrar den domstol vid vilken målet anhängiggjorts från att bifalla en konsuments yrkande om ogiltigförklaring av ett låneavtal som grundar sig på att ett villkor om växelkursskillnad är oskäligt, även om nämnda domstol skulle finna att det strider mot konsumentens intressen att avtalet består, bland annat med hänsyn till valutarisken som konsumenten fortsätter att bära enligt ett annat villkor i avtalet.
- 38 I det mål som gav upphov till domen av den 14 mars 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207), som ingår i ett rättsligt och faktiskt sammanhang som liknar det som är aktuellt i förevarande mål, har domstolen redan haft anledning att besvara en liknande fråga.
- 39 Domstolen konstaterade i punkterna 36 och 37 i den domen, beträffande de villkor som ersätter det oskäliga villkoret om växelkursskillnad och som med retroaktiv verkan integreras i låneavtalen enligt den ungerska lagstiftning som var aktuell i det målet, särskilt 3 § i DH 1-lagen, att sådana avtalsvillkor, som avspeglar bindande författningsföreskrifter, inte kan omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 93/13, eftersom direktivet enligt artikel 1.2 i detsamma inte tillämpas på villkor i ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument som bestäms i nationell lagstiftning.
- 40 Vad vidare gäller det villkor om växelkursskillnad som ursprungligen fanns i låneavtalen och lagstiftningens inverkan på de skyddsgarantier som följer av artikel 6.1 i direktiv 93/13 såvitt avser detta villkor, slog domstolen fast, i punkterna 38 och 40 i nämnda dom, att i den mån den ungerska lagstiftaren har avhjälpt problemen med den praxis som bestod i att kreditinstituten ingick låneavtal som innehöll villkor om växelkursskillnad, genom att kräva att villkoren ersätts och samtidigt säkerställa låneavtalens giltighet, motsvarar ett sådant tillvägagångssätt det mål som unionslagstiftaren eftersträvar inom ramen för detta direktiv, i synnerhet artikel 6.1 i direktivet. Detta mål består nämligen i att återställa jämvikten mellan parterna samtidigt som giltigheten av avtalet som sådant i princip upprätthålls och inte att alla avtal som innehåller oskäliga villkor ska ogiltigförklaras.
- 41 Domstolen preciserade att den nationella lagstiftaren var skyldig att iaktta de krav som följer av artikel 6.1 i direktiv 93/13 och att den omständigheten att vissa avtalsvillkor genom lagstiftning har förklarats oskäliga och ogiltiga och således har ersatts med nya villkor, i syfte att det aktuella avtalet ska bestå, inte får ha till verkan att det skydd som konsumenterna garanteras, såsom det har erinrats om i punkt 39 ovan, försvagas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 mars 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkterna 41–43, och dom av den 29 april 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, punkterna 77–79).
- 42 Vad slutligen beträffar de begränsningar som en medlemsstat får införa vad gäller domstolarnas möjligheter att ogiltigförklara avtalet i dess helhet på grund av att det föreligger ett oskäligt villkor, slog domstolen fast att artikel 6.1 i direktiv 93/13 inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken den aktuella domstolen inte får bifalla ett yrkande om att ett låneavtal ska

ogiltigförklaras, när yrkandet grundas på att ett villkor om växelkursskillnad är oskäligt, förutsatt att fastställandet av att ett sådant villkor är oskäligt gör det möjligt att återställa den rättsliga och faktiska situation som konsumenten skulle ha befunnit sig i om det oskäliga villkoret inte hade förelegat, bland annat genom att ge rätt till återgång av de fördelar som näringsidkaren otillbörligt erhållit, till nackdel för konsumenten, på grundval av det oskäliga villkoret. Det ankommer på den nationella domstolen att pröva om så är fallet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkterna 61–66, dom av den 14 mars 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkterna 44, 45 och 56, och dom av den 29 april 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, punkterna 51 och 52).

- 43 Alla dessa överväganden kan fullt ut överföras på en sådan tvist som den som är aktuell i det nationella målet och är relevanta för att besvara den fråga som ställts i förevarande mål.
- 44 I enlighet med domstolens praxis som det hänvisas till i punkterna 41 och 42 i förevarande dom, ankommer det på den hänskjutande domstolen, i den mån överklagandet grundas på det villkor om växelkursskillnad som ursprungligen fanns i de låneavtal som ingåtts med OTP Jelzálogbank m.fl., att kontrollera huruvida tillämplig nationell lagstiftning, genom vilken villkor av detta slag har förklarats oskäliga och har ersatts, har gjort det möjligt att återställa den rättsliga och faktiska situation som klaganden i det nationella målet skulle ha befunnit sig i om ett sådant oskäligt villkor inte hade förelegat, bland annat genom att ge konsumenten rätt till återgång av de belopp som de berörda näringsidkarna otillbörligt erhållit (se, analogt, dom av den 14 mars 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 44 och där angiven rättspraxis, och dom av den 29 april 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, punkterna 51 och 52).
- 45 Det ska tilläggas att denna domstolsprövning av villkoret om växelkursskillnad inte påverkar den prövning som, mot bakgrund av direktiv 93/13, kan göras med avseende på övriga villkor i de avtal som är aktuella i det nationella målet, såsom de som avser valutarisken, dock med beaktande av de faktorer som föreskrivs i artikel 4.2 i direktivet och som innebär att vissa villkor faller utanför bedömningen av avtalsvillkors oskälighet.
- 46 För det andra har den hänskjutande domstolen bitt EU-domstolen att klargöra huruvida det är möjligt, eller till och med nödvändigt, för varje domstol vid vilken ett mål har anhängiggjorts, att bifalla den berörda konsumentens yrkande om att det aktuella låneavtalet helt ska ogiltigförklaras, snarare än att villkoret om växelkursskillnad ska ogiltigförklaras och ersättas av en nationell bestämmelse, såsom föreskrivs i den nationella lagstiftning som är tillämplig i det nationella målet.
- 47 Det framgår av domstolens praxis att rätten till ett effektivt konsumentskydd omfattar konsumentens möjlighet att avstå från att göra gällande de rättigheter som följer av det system för skydd mot näringsidkares användning av oskäliga villkor som införts genom direktiv 93/13 till förmån för konsumenterna. Det ankommer således på den nationella domstolen att i förekommande fall beakta konsumentens uttryckliga vilja när den, medveten om att ett oskäligt villkor inte är bindande, likväl anger att den motsätter sig att villkoret lämnas utan avseende och på så sätt ger ett fritt och medvetet samtycke till detta villkor (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 oktober 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punkterna 53 och 54, dom av den 29 april 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, punkterna 46 och 47, och beslut av den 1 juni 2021, Banco Santander, C-268/19, ej publicerat, EU:C:2021:423, punkterna 30 och 31).
- 48 Domstolen har dessutom analogt slagit fast att i den mån nämnda system för skydd mot oskäliga villkor inte tillämpas om konsumenten motsätter sig detta, måste denne på samma sätt, i än högre grad, ha rätt att motsätta sig skydd med tillämpning av samma system mot de negativa

konsekvenser som uppstår till följd av att avtalet ogiltigförklaras i sin helhet när vederbörande inte önskar åberopa detta skydd, under de omständigheter som avses i domen av den 30 april 2014, Kásler och Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282). Denna möjlighet avser de fall då domstolen skulle vara tvungen att ogiltigförklara hela avtalet för det fall avtalsvillkoren undanröjdes och konsumenten därmed skulle utsättas för särskilt negativa konsekvenser och således straffas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 oktober 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punkterna 46–48, 55 och 56).

- 49 Vad beträffar de kriterier som gör det möjligt att bedöma huruvida ett avtal kan bestå utan de oskäligen villkoren och de gränser som fastställs i unionsrätten och som medlemsstaterna ska iakttä i detta avseende, har EU-domstolen emellertid preciserat att artikel 6.1 i direktiv 93/13 inte kan tolkas så, att den domstol vid vilken målet anhängiggjorts kan grunda sin bedömning enbart på den eventuellt fördelaktiga karaktären för konsumenten av att det aktuella avtalet ogiltigförklaras i sin helhet. Det är i princip mot bakgrund av de kriterier som fastställs i nationell rätt som det ska prövas om det är möjligt, i en konkret situation, att låta ett avtal i vilket vissa villkor ogiltigförklarats bestå och enligt den objektiva bedömning som domstolen gjort är det inte tillåtet att en av avtalsparternas subjektiva situation enligt nationell rätt anses avgörande för avtalets framtida öde (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 mars 2012, Pereničová och Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punkterna 32 och 33, dom av den 3 oktober 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punkterna 40 och 41, och dom av den 29 april 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, punkterna 56, 83 och 90).
- 50 Den vilja som den berörda konsumenten har uttryckt kan således inte väga tyngre än bedömningen, som omfattas av den nationella domstolens exklusiva behörighet, av huruvida genomförandet av de åtgärder som föreskrivs i relevant nationell lagstiftning gör det möjligt att återställa den rättsliga och faktiska situation som konsumenten skulle ha befunnit sig i om detta oskäligen villkor inte hade förelegat.
- 51 Mot bakgrund av det ovan anförda ska tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som, med avseende på låneavtal som ingåtts med en konsument, innebär att ett villkor om växelkursskillnad som anses oskäligt är ogiltigt, och att den behöriga nationella domstolen är skyldig att ersätta detta villkor med en nationell bestämmelse som föreskriver att en officiell växelkurs ska användas, utan att det föreskrivs någon möjlighet för den nationella domstolen att bifalla konsumentens yrkande om ogiltigförklaring av nämnda avtal i dess helhet, även för det fall nämnda nationella domstol skulle finna att det strider mot konsumentens intressen att avtalet består, bland annat med hänsyn till den valutarisk som konsumenten fortsätter att vara utsatt för enligt ett annat villkor i samma avtal, förutsatt att samma domstol däremot har möjlighet att inom ramen för sin exklusiva behörighet och utan att den vilja som konsumenten har uttryckt kan väga tyngre, fastställa att genomförandet av åtgärder som föreskrivs i nämnda nationella lagstiftning gör det möjligt att återställa den rättsliga och faktiska situation som konsumenten skulle ha befunnit sig i om detta oskäligen villkor inte hade förelegat.

Rättegångskostnader

- 52 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (sjätte avdelningen) följande:

Artikel 6.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som, med avseende på låneavtal som ingåtts med en konsument, innebär att ett villkor om växelkursskillnad som anses oskäligt är ogiltigt och att den behöriga nationella domstolen är skyldig att ersätta detta villkor med en nationell bestämmelse som föreskriver att en officiell växelkurs ska användas, utan att det föreskrivs någon möjlighet för den nationella domstolen att bifalla konsumentens yrkande om ogiltigförklaring av nämnda avtal i dess helhet, även för det fall nämnda nationella domstol skulle finna att det strider mot konsumentens intressen att avtalet består, bland annat med hänsyn till den valutarisk som konsumenten fortsätter att vara utsatt för enligt ett annat villkor i samma avtal, förutsatt att samma domstol däremot har möjlighet att inom ramen för sin exklusiva behörighet och utan att den vilja som konsumenten har uttryckt kan väga tyngre, fastställa att genomförandet av åtgärder som föreskrivs i nämnda nationella lagstiftning gör det möjligt att återställa den rättsliga och faktiska situation som konsumenten skulle ha befunnit sig i om detta oskäliga villkor inte hade förelegat.

Underskrifter